

ХУДОЖНЄ ВІДТВОРЕННЯ ДІЙНОСТІ В ТВОРЧОСТІ ЯРОСЛАВА ОМЕЛЯНА

«Сьогодні особливо важлива потреба – сформулювати відчуття свого місця в середині культури, усвідомивши передусім сучасний стан історії мистецтва, мистецтвознавства, оцінити їх надбання і недоліки. Роль особистості на сучасному етапі розвитку мистецтва зростає. Відбір імен, творів, аналіз фактів і нарешті – інтерпретація. Ми пам'ятаємо, звичайно, про міру соціальної задатності самої людини, її пізнання, і водночас – про особисте самовизначення у будь-якому виборі» [13:6;].

Висвітлену вище думку, можливо, варто вважати своєрідним вступом до творчості нашого відомого земляка, Заслуженого художника України, члена Національної Спілки художників України Ярослава Омеляна. Особливо вагомим є внесок митця в українську графіку ХХ-ХХІ ст.. Великомасштабний доробок екслібрисів автора свідчить про його унікальний талант передавати різносторонність уподобань, професій та справжню індивідуальність власника такого книжкового знаку. Не менш яскравими є інші графічні роботи автора, присвячені рідним теренам, виконані в техніках лінориту, акварелі, монотипії, зокрема: «Набережна Тернопільського ставу» 2005, «Поляниця» 2000, «На березі Ікви» 2000, «Рибалки» 2000, «Пацифікація» 1981, «Світло в тунелі» 1999, «Квітка ломикамінь» 1997. Творчість Ярослава Омеляна широко відома за межами України, про що свідчать персональні виставки у Вроцлаві, Варшаві, Кракові, Москві, Пензі, Познані, Слівені.

Серед людей мистецького кола, які неодноразово зверталися до висвітлення творчості Ярослава Омеляна і чий публікації були представлені на широкий загал варто назвати І. Герету, І. Дуду, Є. Удіна, В. Сушкевича, О. Ваврика, Ю. Іванченко, Б. Новосядлого.

Ярослав Омелян – художник, який поважає минуле, любить сучасне і задивлений у майбутнє, має сформоване своє власне уявлення у мистецькому творінні, таке витончене і багатогранне. Ярослав Омелян – член Національної Спілки художників України з 1983 року, лауреат Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. Братів Лепких (1994 р.), Заслужений художник України (2008р.). Працює в галузі станкової і прикладної графіки, акварелі, рисунка.

Народився художник 29 грудня 1928 року в селі Мшана на Львівщині, в сім'ї свідомих українських патріотів Максима Омеляна та Марії Лань. Офіційно в численних публікаціях та документах записана інша дата народження талановитого митця – 1 січня 1929 року. Свої творчі пошуки та прагнення проявив у мистецькому напрямку. Навчався у Львівському училищі прикладного мистецтва (1946-1948), паралельно закінчив середню школу робітничої молоді №10. У 1947-1950 рр. продовжував навчання у Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва. Роки навчання Ярослава Омеляна припали на період піднесення національно-визвольної боротьби українського народу проти більшовицьких окупантів. У 1950 році Ярослав Омелян разом з матір'ю був репресований і вивезений в Сибір. У 1959 році - реабілітований. Здобути повну вищу художню освіту художникові вдалося тільки у роки хрущовської відлиги, в Українському поліграфічному інституті у Львові. Після закінчення вузу (1963-1969) отримав спеціальність художника книжкової графіки. Лише через три роки його прийняли на роботу за фахом до Тернопільського художньо-виробничого комбінату Художнього фонду України. В той час зростає творча активність художника. Спершу він регулярно виставляється на обласних виставках у Києві, Херсоні, Рівному, Варшаві, Вроцлаві, Кракові, Москві, Пензі, Познані, Слівені. Така поступовість поволи переростала у масштабний показ творчих робіт художника – персональних виставок. Спочатку була представлена виставка акварелей в залі Тернопільських художньо-виробничих майстерень у 1976 році, а наступного року ще одна виставка, на якій було представлено показ рисунків, акварелей, гуаші, пастелей, естампів, олійних композицій. Виставка проходила у державному музеї – картинній галереї Тернопільського краєзнавчого музею.

Варто виділити акварелі автора, виконання яких надивовижу унікальне. Прослідковуючи діяльність автора в такій техніці протягом різних періодів, все помітнішим

стає його постійне шукання. Художник вміло оперує як технікою по мокрому, так і по сухому, відчутною є міра кольору і тону. Плавність переходу, прозорість і легкість характерні для акварелей Ярослава Омеляна, зокрема таких, як «Шешори» 2000, «Цвітіння ряски» 1998, «Останні промені» 2000, «На перевалі» 1999, «Відлига» 2000, «Паморозь» 1998, «За ставом» 1993, «Заметіль» 1998, «Вечірня пора» 1979, «Заплави» 1998, «Подвір'я Кременецького ліцею», «Карпатські Шешори» 2000. Тематична багатогранність акварелей художника властива не лише в живописно-реалістичній манері. Творчі шукання Яролава Омеляна прослідковуються в роботах «Очі чорні» 1993, «Неопалима купина» 2005. Вони є прикладом абстрактного мислення, висвітлюють глибину, різносторонність сприймання й переосмислення зовнішнього світу автором.

Однією з улюблених тем автора є краєвиди міст. Художник часто малює одні і й ті ж краєвиди, але вони абсолютно різні за настроєм, бо творить їх у різні пори дня, року, за різної погоди. Для рідного міста у своїй творчості Ярослав Омелян виділив особливе місце, що засвідчує не лише серія різнобарвних акварелей, але й безліч чорно-білої графіки. Так, у серії ліноритів «архітектура Тернополя» представлено найвизначніші пам'ятки міста різних періодів. Техніка лінориту в авторських роботах поєднує в собі влучні штрихи різного напрямку та силуетні плями. Таке поєднання надає зображенню динаміки, чіткості сприйняття та цілісності, за рахунок чого твір сприймається без зорового напруження.

Екслібрис, або книжковий знак (з латинської «із книг»), - це мініатюрна графічна робота, на якій розміщено прізвище власника книгозбірні та малюнок, що розкриває його захоплення або професію. Свою першу роботу в цьому жанрі художник присвятив відомому мистецтвознавцю Ігорю Гереті, який власне і надихнув його до такої праці.

Поцінування таланту Ярослава Омеляна як майстра екслібрису відоме далеко за межами України. Художник виконав екслібрис на замовлення одного з найбільших колекціонерів книжкового знаку Маріо де Філіппіса. Переможець Всеукраїнського конкурсу екслібрисів Ярослав Омелян упорядкував дві міні-енциклопедії – «Екслібриси» та «Екслібриси пам'яті». У кожній з названих енциклопедій художник розмістив по сто екслібрисів. Відразу під малюнком подано коротку біографічну довідку про людину. На відміну від звичайних, екслібриси Я. Омеляна не розповідають про риси характеру, прикмети вдачі, життєві зацікавлення обраної особистості. В основі їх лежить концепція вічності і високий патріотизм. Чільне місце серед «Екслібрисів пам'яті» займає серія, присвячена родині Лепких, – 21 книжковий знак. Чимала серія книжкових знаків художника присвячена темі національно-визвольної боротьби ХХ століття. Художник викарбував вольові і нескорені обличчя героїв, що поклали життя на вівтар боротьби за українську державність – Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Степана Бандери, Романа Шухевича, Ярослава Старуха, Олени Теліги, Олега Ольжича, Василя Стуса, Олекси Гірника, В'ячеслава Чорновола та ін. У багатьох роботах присутній колючий дріт, що символізує страждання українських патріотів.

Митець є міфотворцем, що проявляє себе в образній тріаді – особистість, національність, вселюдськість. І, може, головна сила, на якій тримається і полум'яніє його світ, - то є дух, що не підлягає тискові часу. [43;8]. Доля склалась так, що молодому художникові довелось іти шляхом важких випробувань радянського періоду і на тлі нескореної сили волі пером вималювати уквітчане майбутнє української графіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мить на чумацькому шляху. Сверстюк Є. / Образотворче мистецтво. – 1990. – № 2. – С 7-9.
2. Лагутенко. О Українська графіка першої третини ХХ століття. – К.: Грані-Т, 2006, - 240 с.
3. Герета І. Ліногравюри світань [Творчість художника Ярослава Омеляна] //Дзвін. – 2000. - №8. – С. 158.
4. Ярослав Омелян: живопис, графіка, каталог. - Тернопіль. Джура, 2008. 96.
5. Дуда І. На межі світла й тіні // Тернопіль . – 1996. - №3. – С 54.
6. Новосядлий Б. На духовних крилах гордість України: творить свою унікальну енциклопедичну галерею екслібрисів талановитий тернопільський художник, митець з полатаною нещадним більшовицьким режимом долею Ярослав Омелян // Божий сіяч. – 2007. - №9 (вересень). – С 8: фоторепрод. – (Мистецький дивосвіт).